

KNJIŽEVNOST**Jerneja Fridl, Drago Kladnik, Milan Orožen Adamič, Drago Perko, Jernej Zupancič (uredniki):
National Atlas of Slovenia**

Ljubljana 2001: Rokus, 192 strani, ISBN 961-209-215-X

Septembra 2001 je pri založbi Rokus izšlo novo veliko geografsko delo, »National Atlas of Slovenia« oziroma slovenska različica »Nacionalni atlas Slovenije«. To temeljno knjigo slovenske geografije so pripravili na Inštitutu za geografijo v tesnem sodelovanju z Geografskim inštitutom Antona Melika ZRC SAZU. Obsežno delo skoraj petdesetih strokovnjakov z različnih področij in desetih kartografov je vodila uredniška ekipa v sestavi dr. Jernej Zupancič, mag. Drago Kladnik, oba z Inštituta za geografijo, ter dr. Drago Perko, dr. Milan Orožen Adamič in mag. Jerneja Fridl z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Nacionalni atlas je po svoji vsebini interdisciplinarno, organizacijsko in tehnično zahtevno znanstveno delo, ki je od avtorjev in predvsem urednikov terjalo znanstveno širino ter veliko metodičnega in tehničnega, pa tudi pedagoškega znanja.

Najbrž nekoliko čudi dejstvo, da je drugi slovenski nacionalni atlas izdala druga založba (leta 1998 je izpod rok skoraj iste ekipe pri založbi DZS izšlo eminentno geografsko delo »Geografski atlas Slovenije«). Prvi atlas je v svetu, kjerkoli so ga dobili v roke, požel ne le velike simpatije zaradi odlične tematske kartografije, preglednosti in estetskih (oblikovalskih) prvin, ampak tudi zaradi svoje znanstvene in strokovne poglobljenosti ter širine. Edino, kar je tujce oviralo pri rabi prvega slovenskega nacionalnega atlasa, je bil jezik. Pri izidu Geografskega atlasa Slovenije se je tedaj veliko razpravljalo o angleški različici ali vsaj poenostavljeni (zgolj ali predvsem kartografski) izdaji. Delo je bilo znanstveno, tehnično, strokovno in oblikovno odlično. Krajša (samo kartografska) izdaja bi bila najhitrejša in tudi zdaleč najcenejša oblika nadaljevanja promocije Slovenije, slovenske geografije in tudi založbe, ki je delo tedaj izdala. Ne dvomimo, da so uredniško ekipo gnali k izdelavi povsem nove knjige pri drugi založbi zelo tehtni razlogi in morda je bil to edini možni način izdaje slovenskega nacionalnega atlasa v angleškem jeziku. Vsekakor so se morali avtorji in predvsem uredniki pri izdelavi Nacionalnega atlasa Slovenije ponovno soočiti s finančnimi in tehničnimi problemi. V pomoč so jim bile pretekle izkušnje, uigranost ekip na obeh inštitutih in ne nazadnje doseženi kartografski standard. Tako so karte izdelali ponovno, tokrat v merilu 1 : 1.000.000. Večini kart je dodana nova dvobarvna reliefna podlaga, spremenjeni so tudi izrez, legenda in do neke mere tudi barvna lestvica na kartah. V primerjavi z Geografskim atlasom Slovenije je Nacionalni atlas Slovenije precej manjši (skupaj 191 strani formata A4, medtem ko jih je imel prvi čez 300), z odločno prevlado kart in besedili pri vsakem delu in ne za vsako poglavje (karto) posebej.

Uredniški odbor so pri konceptu nacionalnega atlasa vodile štiri temeljne težnje: dostopnost, oblikovna dovršenost, široka uporabnost in promocija Slovenije. To so obenem tudi štiri največje odlike knjige, ki so jo uredniki posvetili Republiki Sloveniji ob praznovanja desete obletnice samostojnosti

naše države. Težko bi geografi dali svoji državi lepše darilo! Nacionalni atlas Slovenije oziroma National Atlas of Slovenia je v resnici izkaznica naše države, katere namen je pojasnjevati z besedo, sliko in karto posebnosti in značilnosti Slovenije, njenih prednosti in razvojnih zadreg. V tej luči gre bolj za popotnico Republiki Sloveniji pri utiranju novih poti v mednarodni politični, gospodarski in kulturni prostor, v obdobju intenzivnega vključevanja Slovenija v evropske integracijske procese, v razraščanju postindustrijske-informacijske družbe ter globalizacijskih procesov.

Delo odlikuje velika dostopnost, ki se kaže že v zmerni ceni, predvsem pa z logično razporejenimi poglavji, s preglednostjo, kratkostjo, jasnostjo in jedrnatostjo podajanja vsebine, skrbno izbranimi podarki in drugimi elementi. Atlas je namenjen vsem: šolarjem, dijakom, študentom, profesorjem, raziskovalcem, popotnikom, politikom in gospodarstvenikom doma in po svetu. K temu veliko pripomore tudi oblikovalska dovršenost celotnega dela, delo priznanega oblikovalca Matjaža Vipotnika. Zato gre založbi Rokus in tiskarskemu podjetju Gorenjski tisk vse priznanje. Odločitev za tako imenovani »ležeči« format je bila zelo posrečena, čeprav deluje sprva nekoliko nenavadno. Po eni strani ponazarja lego Slovenije, po drugi strani pa tudi pokrajino kot najpomembnejši predmet geografskega proučevanja in načrtovanja. Zaradi te oblikovalske poteze je atlas tudi veliko bolj priročen in torej široko uporaben. Urednikom moramo priznati ne le znanstveno in strokovno širino, estetski čut, tehnično in metodološko znanje, temveč tudi upoštevanje pedagoških načel. Brez težav ga bodo s pridom uporabljali tudi tisti z manj geografskega znanja. Slednjič gre še za zelo prepoznavne promocijske težnje nacionalnega atlasa, ki jih izžarevajo povsod prisotni simboli slovenskih pokrajin, s katerim se lahko istovetijo Slovenci iz različnih regij in so obenem razpoznavni tudi za tujce. Poleg obveznih motivov Triglava, Bleda in Ljubljane so tu še manj znane, a nič manj pomembne podobe vinorodnih gričev, akropoliskih naselij v Brdih in v Istri, kraških objektov na površju in pod njim, Pirana in panonskih ravnin, alpskih dolin in razgibanega gričevja, solinarskih polj, ekološko ogroženih industrijskih območij, urbaniziranih območij in idilične agrarne pokrajine, pa tudi nekaterih živali, kot so na primer lipicanci, kranjska čebela, človeška ribica, kočevski medved ali soška postrv. Bralcu tako postane jasno, da je Slovenija izjemno pestra dežela tako v naravnem kot v zgodovinskem, kulturnem in družbenem pogledu, je dežela sorazmerno visoke kakovosti življenja, poslovnih priložnosti in možnega sodelovanja. Avtorjem in urednikom je uspelo ujeti slovenski čas in prostor v okrog 130 kart in pripadajočih besedil, slik in grafikonov. National atlas of Slovenia je torej zelo kompleksno geografsko delo, ki je že in bo zanesljivo še našlo ne le lepih odmevov na slovensko geografsko ustvarjalnost, temveč in predvsem vrsto uporabnikov med najrazličnejšimi skupinami in sloji. To pa je tudi njegovo poslanstvo.

Uspelemu konceptu nacionalnega atlasa za široko uporabo ni kaj očitati. Tehtno pa je razmisliti o bodočih slovenskih nacionalnih atlasih. Pri večjem formatu in bolj »klasičnem« konceptu nacionalnega atlasa (nižja naklada, ožji krog uporabnikov) bi bilo brez dvoma smiselno v večji meri upoštevati nekatere vsebine, ki so bile zasnovane na primer že pri prvem konceptu slovenskega nacionalnega atlasa v šestdesetih in sedemdesetih letih. To se v prvi vrsti nanaša na planski pristop, ki je v pojasnjevanju obstoječe prostorske strukture, procesov in problemov v pokrajini ter možnih poti in ciljev njihovega spreminjanja. Tedaj bi v večji meri lahko prišla do izraza znanstvena in strokovna sinteza ter hotenje po spremembah. Podobno bi lahko v večji meri izpostavili vsebine, kot so razvoj socialnoekonomske strukture in prostorska diferenciacija Slovenije. Izpostavili bi dejstvo, da je bila Slovenija vedno tranzitna dežela. Smiselno bi bilo širše prikazati migracijska gibanja v slovenskem prostoru, prav tako pa tudi ob primerni razlagi pojasniti in kartografsko prikazati stanja in dinamiko etnične strukture. Na ta način bi še bolj kot v pričujočem delu prikazali rast moči, vpliva, gospodarsko, etnično in ekološko vitalnost ter prilagodljivost slovenskega človeka in pokrajin. Vendar, opozarjam, to je mogoče storiti pri bolj »klasični« zasnovi nacionalnega atlasa, namenjene predvsem strokovnjakom različnih področij, ki se ukvarjajo s prostorskimi vprašanji, nikakor pa ne pri takem, kot ga imamo pred sabo. Temu želimo le uspešno pot med bralce in uporabnike, saj je predvsem eno od temeljnih del slovenske geografske znanosti in stroke.

Vladimir Klemenčič